

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента
Шапаренко Христини Андріївни на дисертацію
Гарник Ірини Анатоліївни
«Інтелектуальний розвиток дитини у системі
дошкільного виховання Великої Британії»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Сучасні реалії життєдіяльності українського суспільства, динамічні зміни в усіх її сферах передбачають переосмислення ролі освіти загалом, та усвідомлення значення дошкільної ланки в освітній системі, формування ставлення до дошкільного дитинства як до безцінного періоду життя, що характеризується унікальними потенційними можливостями формування дитячої особистості й індивідуальності.

Дисертаційне дослідження Гарник І.А. має незаперечну актуальність, оскільки викликане необхідністю пошуку нових підходів та методик інтелектуального розвитку дитини дошкільного віку. Наявність великої кількості вітчизняних науково-методичних праць, які стосуються дошкільної освіти та виховання не зменшує потреби в запозиченні досвіду інших країн, зокрема системи освіти Великої Британії з цього питання.

Аналіз дисертаційної роботи та автореферату засвідчує про наукову завершеність і самостійність рецензованого дослідження. Зокрема, автор глибоко і переконливо обґрунтувала актуальність теми, ступінь її висвітлення у науковій літературі, встановивши, що до цього часу інтелектуальний розвиток дітей дошкільного віку у контексті вивчення досвіду Великої Британії не був предметом спеціального дослідження; не дістали ґрунтового розкриття методичні особливості, чинники і засоби інтелектуального розвитку дитини у системі дошкільного виховання Великої Британії; не були обґрунтовані можливості практичного використання досвіду британської системи освіти в українській педагогіці.

Актуальність означеної проблеми посилюється також необхідністю усунення суперечностей, які автор чітко виділила у вступі.

Слід підкреслити високий рівень методологічної виваженості дисертації: чітко визначено мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження, вдумливо обрано комплекс науково-педагогічних методів, які дали змогу системно, глибоко й аргументовано розкрити тему роботи.

Заслугує позитивної оцінки структура дисертації, вибудована в логіці дослідницьких завдань. Це дало можливість простежити і визначити ступінь (а він є достатнім) розв'язання завдань дослідження.

Наукову цінність має здійснений у першому розділі семантичний аналіз сутності основних дефініцій дослідження «інтелектуальний розвиток», «розумовий розвиток», «когнітивний розвиток» та показаний їх взаємозв'язок (параграф 1.2). Зокрема, Іриною Анатоліївною встановлено, що вищезначені дефініції загалом презентують сферу пізнання людиною світу, перетворення його і пристосування до нього засобом інтелекту та мислення, несуть у собі характеристики пізнавальної сфери особистості, проте по-різному обґрунтовують процеси здобуття інформації та оволодіння нею, формування умінь користуватися нею, пізнання світу різними засобами і способами, побудову умовиводів й узагальнень, пошук шляхів для пізнання тощо.

У дослідженні (параграф 1.3) доведено, що дитина розвиває свій потенціал та проявляє ті чи ті нахили, здібності та обдарування під впливом сприятливого оточення, яке для неї створюють спеціальні заклади дошкільної освіти, де, за допомогою різноманітних програм, вона набуває досвіду спілкування з однолітками, поступово щось вивчає, пізнає та засвоює нові знання про світ, долучаючись до різноманітних видів діяльності. Звернено особливу увагу на характеристику особливостей інтелектуального розвитку дітей які мають відхилення від норми, що мають як випереджувальний характер, так і відставання у розвитку.

Привертає увагу характеристика системи дошкільної освіти Великої Британії з тлумаченням та інтерпретацією історичних фактів, системи змін, реформувань і реорганізацій. Авторкою наведено класифікацію типів надання

дошкільних освітніх послуг: від індивідуальних спеціалістів по догляду та вихованню в особі нянь і так званих «чайлдмайндерів», до спеціальних дошкільних установ, як у приватному так і державному секторах.

Дисертантка звертає увагу на тих, що Британська система дошкільної освіти ґрунтується на принципах толерантності, врахування етнічних та конфесійних особливостей і передбачає рівний доступ усіх до системи дошкільної освіти, а у сфері когнітивного розвитку дає можливості для розширення пізнання світу з огляду на різні культури, традиції, мовлення.

Осмислення концептуальних основ дослідження дало змогу Ірині Анатоліївні дійти висновку, що пошук нових підходів до вивчення системи дошкільного виховання та запозичений досвід Великої Британії може бути корисним у подальшому вивченні зазначеної теми в Україні, її реалізації на практиці.

Вважаємо, що у другому розділі роботи Гарник І.А. цілком виправдано приділила увагу практиці реалізації завдань інтелектуального розвитку дитини у системі дошкільного виховання Великої Британії. Автором чітко доведено існування певних актуальних питань, пов'язаних зі стилем виховання і взаємодії вихователя з дітьми, відношенням «педагог – дитина», цілями та цінностями вихователів дитячого садка, структурою завдань, просторовим дизайном і оформленням, використанням відповідного обладнання, а також способом виховання, спрямованого на розвиток інтелектуального потенціалу дитини, в основному за допомогою ігрової діяльності. Окреслено відмінності у вікових категоріях прийому дітей до закладів дошкільної освіти та специфіки навчально-виховних програм розвитку дітей у чотирьох частинах Сполученого Королівства. У контексті дослідження показана специфіка організації освітнього простору та змістове наповнення навчально-виховного процесу у дошкільних установах.

У розділі цілком доречно виокремлено основні чинники інтелектуального розвитку дитини: генетика (спадковість) – проблема вроджених і набутих якостей; навколишнє середовище (родинне оточення, вулиця, дошкільні

заклади); культура; гендерна диференціація; дошкільна етика (цінності); внутрішні стимули та заохочення, стан здоров'я.

Констатовано, що навчально-виховний процес слід облаштовувати так, щоб дитина була у центрі діяльності, гри, спілкування, навчання. Її інтереси, зацікавлення, прагнення до пізнання світу повинні задовольнятися передусім, реалізуючись методом заохочення і похвали досягнень. Охарактеризовано можливості використання відповідних засобів гри, діяльності, навчання, які сприяють інтелектуальному розвитку дитини-дошкільника: інформаційно-комунікаційних технологій, засобів масової інформації, технічних новинок та різноманітних форм ігрової діяльності.

Іриною Анатоліївною подано детальний аналіз результатів дослідження, які узагальнено у 3 таблицях та 8 додатках та висвітлюють шляхи практичного використання досвіду британської системи дошкільної освіти в українській педагогіці. У висновках узагальнено результати наукових розвідок відповідно до висунутих завдань дослідження.

У дисертації використано достатній масив наукових джерел 540 найменувань (з них – 254 іноземною мовою), що підкреслює міждисциплінарний характер роботи.

Автореферат відповідає основним положенням змісту дисертації.

Викликає схвалення широка апробація результатів дослідження на міжнародних (3), всеукраїнських (2), регіональних (1) та зарубіжних (1) науково-практичних конференціях і в 8 публікаціях здобувача.

Отже, рецензована дисертація є самостійним, завершеним науковим дослідженням. Результати роботи можуть бути застосовані у практиці закладів дошкільної освіти, закладів вищої освіти для підготовки майбутніх педагогів, зокрема фахівців зі спеціальностей «Дошкільна освіта».

Проте, аналізуючи дисертацію як синтезований результат наукового дослідження вважаємо за доцільне висловити деякі міркування та побажання:

1. Доречним вважаємо презентацію у роботі, хоча б в оглядовому плані, досвіду інтелектуального розвитку дошкільника у світовій освітній практиці,

окрім лише британської, адже британський досвід не є самодостатнім, а користується науковим доробком учених всього світу.

2. Уважаємо, що наукове дослідження виграло б, якби автор показала освітні стратегії британської системи які презентують специфіку інтелектуального розвитку обдарованих дітей, та дітей, які мають особливі освітні потреби.

3. Слід було ширше представити у роботі особливості освітнього середовища, яке оптимально сприяє інтелектуальному розвитку дошкільника та критерії його функціонування в дошкільних закладах Великої Британії.

4. Зміст і практичне значення наукового дослідження стали б більш наочними, якби автор представила певні його положення більш компактно – у вигляді рисунків, схем, діаграм тощо.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

У цілому ж вважаємо, що дослідження «Інтелектуальний розвиток дитини у системі дошкільного виховання Великої Британії» є завершеною самостійною працею, у якій репрезентовано нові науково обґрунтовані теоретичні й практичні результати.

Дисертація за своїм змістом, рівнем новизни й практичним значенням одержаних результатів відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 року (пп. 9, 11, 12, 13, 14), що дає підстави для присудження Гарник Ірині Анатоліївні наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент, декан факультету
дошкільної і спеціальної освіти
та історії
КЗ «Харківська гуманітарно-
педагогічна академія»

Підпис *Х.А. Шапаренко*
Засвідчую
Начальник відділу кадрів
« 15 » листопада 2016 рік

Х.А. Шапаренко